

PÄÄSEKÖ ASIANAJAJA TUOMARINURALLE?

(Richterkarriere auch für Rechtsanwälte?)

(DL 3/2003)

Tuomareiden nimitysjärjestelmä uudistettiin 1.3.2000 voimaan tulleella lailla. Samalla perustettiin laaja-pohjainen tuomarivalintalautakunta valmistelemaan tuomarinnimityksiä. Lautakunnan enemmistö on tuomareita, mutta jäsenenä on myös edustajat asianajaja- ja syyttäjäkunnasta sekä oikeustieteellisen tutkimuksen ja oikeushallinnon piiristä. Nimitysesitykset ovat melkein kaikki olleet yksimielisiä. Lain eräänä keskeisenä tavoitteena on tuomarinuran avaaminen. Perusteluissa nimenomaan todetaan, että kelpoisuus tuomarin tehtäviin voidaan saavuttaa myös muussa lakimiesammattissa kuin työskentelemällä yksinomaan tuomioistuinlaitoksen palveluksessa.

Tuomarinuran avaaminen asianajajien osalta ei ole ainakaan toistaiseksi toteutunut. Tiedossa ei ole yhtään tapausta, jossa puhtaasti asianajajataustainen lakimies olisi tullut nimitetyksi tuomariksi. Tämä johtunee ehkä pääosin siitä, että asianajajat eivät juurikaan ole vielä hakeneet tuomarin virkoja.

Uusimman 2002 julkaistun asianajajatutkimuksen perusteella asianajajilla kuitenkin on halukkuutta tuomarin tehtäviin. Kyselyyn vastanneista yli 20 prosenttia on kiinnostunut siirtymään käräjäoikeuden tai hovioikeuden tuomariksi. Miksi näin suuresta mielenkiinnosta huolimatta konkreettinen hakeutumisaste on jäänyt alhaiseksi?

Hakemusten vähäisyys johtunee ensisijaisesti siitä, asianajajien keskuudessa vallitsevan yleisen käsityksen – oikean tai väärän – mukaan ansiokastakaan asianajopalvelua ei arvosteta kelpoisuuden arvioinnissa täysimääräisesti. Tämä osoittautuu toivottavasti virheelliseksi ennakkokäsitykseksi sen jälkeen, kun on saatu testattua käytäntöä tuomarivalintalautakunnan nimitysesityksistä tapauksissa, jolloin hakijoina on aiempaa enemmän kokeneita ja päteviä asianajajia.

Lainsäätäjä on suhteellisen selvästi todennut, että tuomarinviran kelpoisuusehtona ei välttämättä ole kokemus tuomarin tehtävien hoidosta. Nimittämislain 11 §:n mukaan tuomariksi voidaan nimittää henkilö, joka aikaisemmalla toiminnallaan tuomioistuimessa *tai* muussa tehtävässä on osoittanut hänellä olevan tuomarinviran menestyksellisen hoitamisen edellyttämä perehtyneisyys tuomarinviran tehtävänalaa.

Selvää on, että tuomarin tai esittelijän tehtävien ansiokas hoitaminen on tärkeä peruste laitettaessa hakijoi-ta paremmuusjärjestykseen. Yhtä riidatonta pitäisi olla, että näissä tehtävissä oleminen ei yksistään tuo pätevoitymisetua taikka tee hakijasta kilpailijoitaan parempaa. Virkaikä ei ainakaan saisi olla nimityksen ratkaisevin peruste, vaan sen painoarvo tulisi punnita lähinnä muutoin tasavertaisten hakijoiden välillä. Mikäli hyväksyttäisiin toisin, asianajajilla ja muilla tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta tulevilla hakijoilla ei ilmeisesti olisi mahdollisuutta tulla koskaan valituksi, sillä varmasti jokaiseen tuomarinvirkaan on aina hakija, joka jo ennestään työskentelee tuomioistuinlaitoksen palveluksessa. Jotta asianajajat voisivat hankkia tuomarikokemusta ja lisätä pätevyyttään tuomarin tehtäviin, olisi kokeil-tava ja myönteisessä tapauksessa tehtävä pysyväksi järjestelmäksi tuomarikunnan ulkopuolisten sijaisuudet tuomioistuimissa.

Ruotsissa ja Tanskassa on myös pyrkimys avata tuomarinura. Siellä tuomarinuran avaamista edistetään tarjoamalla tuomarikunnan ulkopuolisille tuomarinurasta kiinnostuneille lakimiehille tilaisuus toimia tuo-marin sijaisena hovioikeuksissa tai hallinto-oikeuksissa vähintään kolmen kuukauden ajan. Suomen Asian-ajajaliitto on esittänyt Oikeusministeriölle vastaavan kokeilun käynnistämistä Suomessa.

Tuomarinuran avaaminen ja pätevyyden monipuolinen arviointivalikko edistää yksilöiden ja yhteisöjen oikeusturvaa yhä monimutkaistuvammassa oikeudellisessa ympäristössä. Suotavaa myös olisi, että tuomioistuinten ja asianajajakunnan välillä tapahtuisi urakiertoa – kahdensuuntaisesti.

Matti Manner